

Կը մնայ հայ ուսուցիչներու պատրաստութեան խնդիրը: Կարելի է այդ խնդիրն ալ լուծել եթէ երկու հաստատութիւններ, որոնք ապահովուած հիմնադրամներ ունին, տեղ մը տան իրենց ծրագրին մէջ Ուսուցչանոցի մը: Այդ հաստատութիւններէն մէկն է Մեղրոնեանը՝ Կիպրոսի մէջ, իսկ միւսը՝ Գաւա-կէօքեան Տունը Փռանսայի մէջ, Այս երկու հաստատութիւններն ալ կարելի է որ մինչև վերջը որբերով զբաղին և որբերու արհեստ սարվեցնելու պէտքը զգան: Մեղրոնեան հաստատութիւնը մանաւանդ կրնայ, իր ծախքերուն մէկ մասը յատկացնել Ուսուցչանոց մը պահելու: Ասիկա այնպիսի պէտք մըն է հայ ժողովուրդին համար, որուն վրայ խորհելու են թէ՛ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդ-րոնը և թէ՛ Մեղրոնեան Բարերարը:

Վերջապէս Հայ եկեղեցւոյ վիճակը, ըստ զաղթավայրերու մէջ, որպէս զի կարենայ բարսքիլ, եթէ ուղէք ըսենք նաև բարեկարգուիլ, և շարունակէ կատարել իր պատմական դերը Հայ ժողովուրդը հայ պահելու գործին մէջ, պէտք է որ Հայ երիտասարդութիւնը օժտուի հայացի զօրաւոր նախակրթու-թեամբ մը:

ԿՐՈՆԱԿԱՆ (ԴԱՍԵՐ ԱԻԵՏԱՐԱՆԷՆ)

ՍՐՏԻ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆԸ

— «Եւանջիլ ալնոցիկ ու սուրբ են
սրսիւք, զի նոքա զԱստուած ճեպեմք».
(ՄՏՔ. Ե. 8.)

Վեցերորդ Եւանջիլն կ'ուզուի անոնց որ սուրբ են սրսիւք: Իննեակ Եւանջիլներուն ամենէն խորհրդաւորն է ասիկա, որովհե-տե սրտի սրբութիւնը պայման կը դրուի Աստուածը տեսնելու դէմ յանդիման: Եւ ո՞ր հաւատացեալն է ան որ չփափաքիր տեսնել Աստուածը, որու յայտնութեան մասին այնքան բաներ կը խօսուի և կը պատմուի Սուրբգիրքի մէջ, սուրբ հայրե-րու մեկնութիւններուն և ազօթքներուն մէջ, սուրբերու և ճգնաւորներու կեանքին և փորձառութիւններուն մէջ:

Իսկ աստուածաբանները: Օ՛հ, ահե-լի է անոնց աշխատանքը: Հատորներ լի-ցուցած են ապացուցանելու համար Աս-տուծոյ գոյութիւնը, անոր գործերը, ստու-րագիւղները, և Աստուածաբանութիւնը վե-րածած են սխալեմտոյի գիտութեան մը, այլապէս ճիշդերով, որոնց մէջ պատմու-թիւնը, փիլիսոփայութիւնը, կրօններու

գիտութիւնը իրարու ձեռք տուած են, գիտնօքէն ցոյց տալու համար թէ ո՞վ է կամ ի՞նչ է Աստուած, ո՞ր է, ի՞նչպէս կը գործէ, և այլն: Մենք տարիներ կը նուի-րենք այս գիտութիւնը սորվեցնելու հա-մար մեր աշակերտներուն: Բայց Աւետա-բանը, զարմանալի չէ, երկու խօսքով, կը վերջացնէ իր ըսելիքը: Այնքան պարզ է Աւետարանին Աստուածաբանութիւնը. իր-բև թէ ըսէր, կ'ուզէ՞ք Աստուածը ճանչ-նալ, կը փափաքի՞ք տեսնել զինքը և խօ-սիլ Անոր հետ, — լա՛ւ. սուրբ սիրտը բա-ւական է ձեր փափաքին հասնելու հա-մար: Ուրիշ խօսքով Աւետարանը Բարոյա-կան Աստուածաբանութեան ամբողջ դա-սքնթացքը կը խտացնէ այդ երկու բառին մէջ:

Երբ Լերան Քարոզին մէջ կ'ըսուի թէ երանի՛ անոնց որ մաքուր (սուրբ) սիրտ մը ունին, որովհետեւ անոնք պիտի տեսնեն Աստուածը, քիչ մը անդին ալ կը վճռուի թէ «ԶԱստուած ոչ ոք ետես երբեք, բայց միւսմինն Որդի որ է ի Ժոյ Հօր, նա պատ-մեաց» (Յովն. Ա. 18): Հակասութեան մը առջև չէ որ կը դառնուինք: Ի հարկէ, երբ գիտենք թէ Աստուած հոգի է, և հոգե-կան ճշմարիտ երկրպագութեամբ միայն կարելի է հազորդակցիլ Անոր հետ, այն

ատեն զիւրին է ըմբռնել թէ նիւթական Աստուծոյ մը վրայ չէ խնդիրը: Եւ այդ մաքով է որ Յիսուս ըսաւ Փիլիպպոսին, «որ ետեան զիս՝ ետես զՀայրն» (Յովհ. ԺԳ. 9-12), — զիս տեսնողը Հայրը տեսած կ'ըլլայ:

Աւետարանին ամբողջ ուսուցումը արդէն կեդրոնացած է մարդու հոգւոյն կատարեալ դաստիարակութեան վրայ:

Սիրտը, երկիւմտունքը, ընդերքը, հիւներուն միտքով, իրրեւ ամէնէն թանկագին ներքին գործարաններ, մարդու խորհուրդին և զաղտնիքներուն ներքին զանձարաններն են: Աստուած կը թափանցէ ատոնց խորութիւններուն և կը քննէ: Մեր դարուն կենսաբանական ծանօթութիւններուն համեմատ, այլեւս ուղեղն է որ կեդրոն դարձած է մեր բոլոր զաղտնիքներուն և խորհուրդներուն. սակայն կրօնքը, բանաստեղծութիւնը, փիլիսոփայութիւնը չեն հրաժարած սիրտ և հոգի կոչուած իրականութիւններէն, համաձայն մարդկային զգացումներուն և զիրտակցութեան. վասն զի ամէնքս ալ կ'զգանք և զիտենք որ ներքին աշխարհ մը կ'ապրի մեր ներքը, որուն գործունէութիւնը արտայայտելու և պատկերացնելու համար շատ աղքատիկ է ունէ լեզուի բառարանը:

Սիրտը — ըսենք մարդու հոգեկան, ներքին կեանքը — կ'աղտոտի մեղիով: Ան է որ կ'ապականէ Աստուած տեսնելու ընդունակութիւնը մարդուն ներքը: Եւ մեղի է ինչ որ կ'արգիլէ ու կը զժուարացնէ սրտի մաքրութիւնը: Այս սահմանին համեմատ մեղքին մեծն ու փոքրը չկայ, չկայ նաեւ ներելիութեան սահմանները: Մեղքը մեղք է:

Եթէ քեզի համար մարմնական անբարոյութիւնները մեղք են, բայց ստախոսութիւնները մեղք չեն, կը սխալու: Եթէ գողութիւնը մեղք կը նկատես, բայց պարտքերդ չես ճանչնար, մեղքի մէջ ես արդէն: Եթէ եկեղեցի կ'երթաս միայն, բայց քաջութիւնը չունիս սուրբ հաղորդութեան մօտենալու, մեղքը թագաւորած է վրադ: Եթէ բարեգութ ես և ձեռքերդ իշխանական առատութիւններով կ'երկարես ամէն բարի նպատակի, և սակայն անդին կը կեղեքես, կը զօջաքաղես և վայրկեան մը իսկ չես խորհիր թէ ատով կ'ապականես սիրտդ, մեղաւոր մըն ես:

Եթէ Աւետարանը սրտի մաքրութիւնը պայման կը դնէ Աստուծոյ տեսնելու, սիրտով կը հասկնայ մարդու բոլոր ներքին կեանքը, ներքին աշխարհը, ներքին կարողութիւնները, որոնց գործունէութիւնը պիտի ըլլայ մաքուր: Եւ հոս ամբողջական, կատարեալ մաքրութեան վրայ է խնդիրը: Բարոյական կեանքին կատարեալ սրբութիւնը պայման է բարձրագոյն ճշմարտութիւնները կարենալ ըմբռնելու համար:

Աւետարանի աստուածաբանութեան և բարոյագիտութեան մէջ չկայ վերապահութիւն, չկայ կողմնակի նկատում, չկայ սակարկութիւն: Կատարեալ բառին տրտաշայտած զաղափարին պէս, կատարեալ սրբութեան կամ մաքրութեան վրայ է խնդիրը:

Մեր Տէրը ուրիշ առթիւ յստակ կերպով սահմանեց կատարելութիւնը. դուք պէտք է կատարեալ ըլլաք ճիշդ այնպէս ինչպէս որ կատարեալ է ձեր Երկնաւոր Հայրը: Ուրիշ խօսքով պիտի ըսէինք՝ Աստուծոյ կարենալ տեսնելու համար պէտք է անոր պէս կատարեալ ըլլալ կամ աստուածանալ կերպով մը:

Անթիլ հեռագրի դրութեան մէջ լուր տուող և լուր առնող մեքենաներ պէտք է հաւասարութիւն մը ներկայացնեն. եթէ մէկը փոքր, միւսը մեծ, ասիկա զօրաւոր և անիկա անզօր ըլլայ, հաղորդակցութիւնը չի հաստատուիր: Այս բնական երեւոյթը հոգեկան աշխարհի համար ալ ճշմարտութիւն մըն է:

Քրիստոնեայ մարդու պարտքն ու աշխատանքը պիտի ըլլայ ուրիմ իրազօր՝ ձեռք սրտի մաքրութիւնը բառին բովանդակ նշանակութեամբ:

Ոսկերեան խօսելով եօթներորդ Երանիին վրայ զրտեւ կուտայ թէ սուրբը երկու կերպով կարելի է լիմանալ. կամ բոլոր առաքինութիւնները ունեցողները և կամ հեզերն ու զգաստները: Որովհետեւ շատեր առատաձեւն են, իրենց արդար վատտակէն կուտան, ուրիշներուն ինչքերը չեն յափշտակեր և չեն զրկեր ուրիշները, բայց կը պոռնկին, կը պղծուին. հետեւ բար կատարեալ չէ անոնց առաքինութիւնը:

Պօղոս իրրեւ պայման Աստուծոյ տեսնելու, սրբութեան կը միացնէ նաեւ խաղաղութիւնը. — Ամենուն հետ խաղաղու-

քեան և սրբութեան հետեցէք. որովհետեւ առանց ատոր մէկը պիտի չտեսնէ Տէրը (Եբր. ԺԲ. 14): Պօղոսի անձնական փորձառութեան արդիւնքն է այդ վճիռը: Այս զարմանալի քրիստոնեան մինչեւ որ իր սխալները չըմբռնեց և չխոստովանեցաւ զանոնք, չկրցաւ տեսնել Տէրը, Դամասկոսի ճամբուն վրայ լոյսերու մէջ իր կուրութեան պատմութիւնը, և նկարագրութիւնը իր տեսիլներուն (Բ. Կրնք. ԺԲ) մաքուր սրտի յայտնութիւններն են: Մեր ոսկեգրիչ Եզնիկը կ'ըսէ թէ ինչպէս ցատոտ, բոտոտ աչքերով կարելի չէ նայիլ արեւուն, նոյնպէս կիրքերով և մեղքերով ապականած սրտով ալ կարելի չէ հասկնալ աստուածային խորհուրդներն ու ճշմարտութիւնները:

Երանելի՛ անոնց որ սրտով մաքուր են, վասնզի անոնք Աստուածը պիտի տեսնեն: Մաքուր սիրտ, այո՛ միայն երկու բան, բայց ո՞րչափ խորհրդաւոր բաներ:

Բաւական դժուար է Աւետարանին այս դասը: Կեանքին զործնական դասերը կամ փորձառութիւնները տարբեր կրօնք մը կը քարոզեն մարդոց: Մարդիկ այդ դասերը կը սիրեն և նոյն ատեն կ'ուզեն Աստուած տեսնել: Կ'ուզեն քրիստոնեայ ըլլալ առանց Աւետարանի: Ո՛չ: Պէտք է թօթափել մեղիքն լուծը: Ան է սրբութեան թշնամին: Մեղաւոր մարդուն աչքերը կը նային, բայց չեն տեսներ: Սուրբերը միայն կրնան տեսնել սուրբը:

Երանելի՛ այդ սուրբերուն: Ասո՛ր համար է որ Սաղմոսերգուն կը պաղատի, — Իմ մեջս մաքուր սիրտ մը տեղծե՛, Աստուած, և ուղիղ հոգի մը նորոգե՛ ներսս (Սղմ. Ծ. 10):

Բ. Ե.

— «Մենք պէտք եղածին պէս չենք ճանչեր Աւետարանը, և զայն ուսանելու արգելք կը դրնէ մեզ զայն գիտնալ կարծելնիս: Կ'անդիտանանք անոր առաձնները և չենք թափանցեր իմաստներուն: մենք հետաքրքրութեամբ կը փնտռենք մարդոց խօսքերը և զանց կ'ընենք Աստուծոյ խօսքերը»:

(Ֆեմինիստ)

— «Մարդիկ անտեղութեան մէջ խնայու համար միայն՝ կը մերժեն Աւետարանի վարդապետութիւնը»:

(Վոլդիս)

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԸՄԲՈՆՄԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ԳԵՅՍԵՄԱՆԻ ՄԷՋ

Աւետարանիչները կը պատմեն թէ (Մատթ. ԻԶ. 36-50, Մարկ. ԺԳ. 32-46, Ղուկ. ԻԲ. 37-50, Յովհ. ԺԸ. 1-3) մեր Տէրը վերջին ընթրիքէն յետոյ գնաց Գեթսեմանի գիւղը իր աշակերտներով, որոնց ըսաւ որ հսկեն հոն, մինչեւ որ ինքն երթայ աղօթքը ընելու, իր հետ առնելով Պետրոսը և Զեբեդեայ երկու որդիները: Յիսուս սկսաւ տրտմիլ և հոգալ, և կ'ըսէ անոնց ալ թէ «տրտում է ոգի իմ մինչեւ ի մահ»: Ան քիչ մը առաջ կ'երթայ Զիթենեաց պարտէզ ըստած տեղը և հոն աղօթելով կ'ըսէ. «Հա՛յր, եթէ կամիս անցո՞ գրաժակս զայս յինչէն, բայց ոչ իմ կամք՝ այլ քոյդ լինի»: Երեք անգամ Յիսուս կուգայ աշակերտներուն մօտ և զանոնք քնացած կը գտնէ, երեք անգամ ալ կը յորդորէ որ արթնան մնան ու փորձութեան չենթարկուին, ու յետոյ կը յարէ «հոգիս յօժար է, բայց մարմինս տկար», երկրորդ և երրորդ անգամ կատարուած աղօթքէն յետոյ կը խօսի առանց համանման խօսքեր: Ի վերջոյ, կ'ըսէ աշակերտներուն թէ «ննջեցէք այսուհետեւ և հանգեալք զի ահա հասնալ է ժամ և ողբի մարդոյ մատնի ի ձեռս մեղաւորաց»: Տասներկուքներէն մին՝ Յուդա Իսկարովտացին Յիսուսը կը մատնէ թշնամիներուն, և անոնք ալ կալանաւորելով զայն կը տանին Կայափայի մօտ դատելու և դատապարտելու համար:

Զիթենեաց պարտէզին մէջ այդ տագնապի պահուն, ինչպէս կը գրէ Աւետարանիչը, երկինքէն հրեշտակ մը երեւցած էր Յիսուսի և քաջալերած էր զայն, երբ հոռէին ի նմանէ քրտուք իրրեւ զկալակս արեան, ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր»:

Յիսուսի՝ մեր Տիրոջ մահուան տագնապի ու Հօրը ուղղուած սրտառու աղօթքներուն՝ հանդիսավայրը եղող այս տեղերը, շատ կանուխէն բարեպաշտ քրիստոնեայք սրբացուցած և հոն ուխտատեղիներ շինած էին: Գեթսեմանի մէջ քրիստոնէական ա-